

Obsah

	Úvodní slovo autora	25
	Úvodní slovo vydavatele	27
	Používané názvosloví	30
1.	Základní vztahy pevnosti potrubí, statika	33
1.1.	Použité veličiny a jednotky	33
1.2.	Všeobecný teoretický základ	35
1.2.1.	Skořepiny	35
1.2.2.	Membránový a momentový stav napjatosti	36
1.2.2.1.	Membránový stav napjatosti	36
1.2.2.2.	Momentový stav napjatosti všeobecně	37
1.2.2.3.	Momentový stav napjatosti v místech uložení potrubí	37
1.2.3.	Napjatost tenkostěnné rotační skořepiny zatížené vnitřním spojitým zatížením	37
1.2.3.2.	Membránové síly a napětí pro válcový útvar	38
1.2.3.3.	Membránové síly a napětí pro kuželový útvar	40
1.2.3.5.	Membránové síly a napětí pro kulový útvar	43
1.2.3.7.	Prodlužování přímého potrubí způsobeného vnitřním tlakem – Bourdonův jev	44
1.2.4.	Tenkostěnné potrubí a základní vzorce	45
1.2.4.1.	Vzorce pro výpočet charakteristických hodnot potrubního průřezu	45
1.2.4.2.	Vzorce pro výpočet potrubních hodnot, započítáme-li i délku	46
1.2.4.3.	Vztah momentu a síly působící na trubku přes způsobené napětí	47
1.2.5.	Charakteristické číslo, SIF a poddajnost	47
1.2.5.1.	Definice charakteristického čísla a součinitelů	47
1.2.5.2.	Příklady použití součinitelů v případě ohybu	47
1.2.5.2.1.	Charakteristické číslo pro ohyb	47
1.2.5.2.2.	Určení součinitele koncentrace napětí (SIF) pro ohyb	47
1.2.5.2.3.	Určení součinitele poddajnosti pro ohyb	48
1.2.5.2.4.	Tlakové ztužení ohybů	48
1.2.5.3.	Co je to ASME B31J?	48
1.2.6.	Primární a sekundární napětí a redistribuce napětí v průřezu trubky	49
1.2.6.1.	Primární a sekundární napětí	49
1.2.6.2.	Trvalé deformace a přerozdělování sekundárního napětí ve stěnách přímé trubky	50
1.2.6.3.	Trvalé deformace a přerozdělování sekundárního napětí ve stěnách ohybu	52
1.3.	Zatížení potrubí	53
1.3.1.	Rozdělení zatížení	53
1.3.1.1.	Rozdělení zatížení podle provozních podmínek	53
1.3.1.2.	Rozdělení zatížení podle kritérií dovoleného namáhání a stability	54
1.3.1.3.	Rozdělení zatížení podle času působení	55
1.3.1.4.	Živá a mrtvá zatížení	56
1.3.1.5.	Rozdělení zatížení podle stochasticity	56
1.3.2.	Zatížení trvalá	56
1.3.2.1.	Zatížení tlakem, přímé i odvozené zatížení	56
1.3.2.1.1.	Zatížení tlakem	56
1.3.2.1.2.	Volný ustálený výtok z potrubí	57
1.3.2.1.3.	Zatížení potrubí axiální silou od vlnovcového kompenzátoru	57
1.3.2.1.4.	Zatížení hrdla aparátu axiální silou od vlnovcového kompenzátoru	57
1.3.2.2.	Zatížení vlastní hmotností tekutiny, potrubí a izolace a potrubních dílů	57
1.3.2.2.1.	Hmotnost potrubí	57
1.3.2.2.2.	Hmotnost tekutiny	58
1.3.2.2.3.	Hmotnost izolace	59

1.3.3.	Zatížení působením teploty	60
1.3.3.1.	Roztažnost potrubí	60
1.3.3.2.	Banánový efekt	60
1.3.3.3.	Pohyb hrdel	60
1.3.3.4.	Zatížení zápornou teplotou	60
1.3.4.	Příležitostná zatížení	60
1.3.4.1.	Klimatická zatížení	60
1.3.4.1.1.	Zatížení větrem	60
1.3.4.1.2.	Zatížení sněhem	61
1.3.4.2.	Kvazistatická a dynamická zatížení	62
1.3.5.	Zatížení od jednoho neopakujícího se pohybu podpěry	62
1.4.	Tvorba trubní třídy	62
1.4.1.	Základní vzorce pro tvorbu trubní třídy	62
1.4.1.1.	Co umožňuje tvorbu potrubní třídy?	62
1.4.1.2.	Potrubní třídy pro zatížení potrubí vnitřním podtlakem	62
1.4.1.3.	Potrubní třídy pro kryogenní kapaliny a chladiva	63
1.4.2.	Systémy značení potrubní třídy	63
1.4.3.	Konstrukce potrubní třídy	64
1.4.3.1.	Základní údaje a složení potrubní třídy	64
1.4.3.2.	Tlakoteplotní tabulka	64
1.4.3.3.	Výpočet tloušťky stěny	65
1.4.4.	Přidávky tloušťky stěny trubky	65
1.4.4.1.	Znázornění a označení přidavek	65
1.4.4.2.	Korozně-erozní přídavek	66
1.4.4.3.	Záporná výrobní tolerance tloušťky stěny trubky	66
1.4.4.3.1.	Bezešvé ocelové trubky	66
1.4.4.3.2.	Bezešvé ocelové trubky korozivzdorné	67
1.4.4.3.3.	Svařované ocelové trubky	67
1.4.4.3.4.	Elektricky svařované ocelové trubky	67
1.4.4.3.5.	Pod tavidlem svařované ocelové trubky	67
1.4.4.3.6.	Svařované ocelové trubky korozivzdorné	67
1.4.4.3.7.	Trubky pro naftovody a plynovody	67
1.4.5.	Komponenty potrubní třídy	68
1.4.5.1.	Trubky	68
1.4.5.2.	Tvarovky	69
1.4.5.2.1.	Tvarovky všeobecně	69
1.4.5.2.2.	Hladké ohyby - použití	69
1.4.5.2.3.	Segmentové ohyby	70
1.4.5.3.	Příruby	70
1.4.5.4.	Spojovací materiál	71
1.4.5.5.	Těsnění	72
1.4.5.6.	Kompenzátory	73
1.4.5.7.	Tlakové hadice	74
1.4.5.8.	Armatury	75
1.4.6.	Materiály pro potrubní třídy	78
1.4.6.1.	Oceli	78
1.4.6.2.	Litiny	80
1.4.6.3.	Neželezné kovy	80
1.4.6.3.1.	Hliník a jeho slitiny	80
1.4.6.3.2.	Měď a její slitiny	81
1.4.6.3.3.	Titan a jeho slitiny	82
1.4.6.3.4.	Slitiny žáruvzdorné a žárupevné	82
1.4.6.4.	Ostatní materiály pro potrubí	83
1.4.6.4.1.	Sklo	83
1.4.6.4.2.	Keramika	83
1.4.6.4.3.	Beton	83

1.5.	Mezní stavy potrubí – rozdělení a uspořádání	84
1.5.1.	Seznam a uspořádání mezních stavů potrubí	84
1.5.2.	Mezní stavy únosnosti	84
1.5.3.	Mezní stavy použitelnosti	84
1.6.	Vyhodnocování napětí a jiných mezních stavů únosnosti pro potrubí z houževnatých materiálů	85
1.6.1.	Které materiály, vhodné pro výrobu potrubí, jsou houževnaté?	85
1.6.2.	Vyhodnocování napětí a pružnostní analýza	85
1.6.2.1.	Hypotéza Tau.max (Max3DShear)	85
1.6.2.2.	Hypotéza HMM (von Mises)	85
1.6.2.3.	Výpočet dovoleného napětí nezávislého na čase	86
1.6.2.4.	Vyhodnocení napětí od trvalých zatížení	86
1.6.2.5.	Vyhodnocení napětí od občasných, ev. mimořádných zatížení	87
1.6.2.6.	Vyhodnocení rozkmitu napětí od teplotní dilatace	87
1.6.2.7.	Vyhodnocení napětí od pohybu podpěry	88
1.6.3.	Pevnost závislá na čase	89
1.6.3.1.	Výpočet potrubí s creepem	89
1.6.3.1.1.	Teoretický úvod	89
1.6.3.1.2.	Pevnostní výpočet kovových potrubí	89
1.6.3.1.3.	Vyhodnocení napětí při výpočtu s creepem	90
1.6.3.2.	Koroze a eroze a výpočet potrubí s nimi	90
1.6.3.2.1.	Koroze a eroze – základní pojmy	90
1.6.3.2.2.	Pevnostní výpočet	90
1.6.3.3.	Únavový lom a výpočet potrubí s cyklickým zatížením	91
1.6.3.3.1.	Úvodní teorie pro výpočet	91
1.6.3.3.2.	Pevnostní výpočet	91
1.6.3.4.	Křehký lom u houževnatých materiálů a ochrana proti němu	93
1.6.3.4.1.	Materiálová křehkost	93
1.6.3.4.2.	Eliminace křehkého lomu	94
1.6.3.4.3.	Některé materiály vhodné pro nízké teploty	95
1.6.4.	Výpočet zkušební tlaku pro houževnaté materiály	96
1.7.	Vyhodnocování napětí pro potrubí z křehkých materiálů	96
1.7.1.	Které materiály, vhodné pro potrubí, jsou křehké?	96
1.7.2.	Vyhodnocování napětí a pružnostní analýza	97
1.7.2.1.	Podmínky pevnosti – Rankinova hypotéza	97
1.7.2.2.	Saint-Venantova hypotéza maximálního prodloužení	97
1.7.2.3.	Mohrova hypotéza mezní čáry	97
1.7.2.4.	Modifikovaná Mohrova hypotéza	97
1.7.2.5.	Výpočet dovoleného napětí nezávislého na čase – odvození součinitele bezpečnosti	98
1.7.2.5.1.	Napjatost v trubce	98
1.7.2.5.2.	Součinitel bezpečnosti pro kombinaci Mohrovy a Rankinovy hypotézy	98
1.7.2.5.3.	Součinitel bezpečnosti pro modifikovanou Mohrovu hypotézu	99
1.7.2.5.4.	Součinitel bezpečnosti v normách	100
1.7.2.6.	Vyhodnocení osových napětí	101
1.7.2.7.	Vyhodnocení obvodových napětí	101
1.7.3.	Výpočet zkušební tlaku pro křehké materiály	101
1.8.	Mezní stavy použitelnosti potrubí	102
1.8.1.	Nepřekročení průhybu pro spádování potrubí	102
1.8.1.1.	Spádování	102
1.8.1.2.	Určení vzdálenosti podpěr tak, aby nebyly porušeny definované limity pro spádování ..	103
1.8.2.	Nepřekročení posuvu způsobeného tepelnou dilatací	103
1.8.2.1.	Základní informace o tepelné dilataci	103
1.8.2.2.	Výčet vlivů tepelné roztažnosti	103
1.8.2.3.	Banánový efekt (stratifikace teploty)	104
1.8.3.	Vzpěr potrubí	106

1.8.3.1.	Zvlnění potrubí	108
1.8.4.	Periodické kmitání potrubí	109
1.8.5.	Stav omezeného poškození při seizmicitě	110
1.9.	Kompenzace délkové roztažnosti	110
1.9.1.	Příčiny nutnosti kompenzace délkové roztažnosti	110
1.9.1.1.	Délková roztažnost potrubí	110
1.9.1.2.	Překročení dovoleného namáhání potrubí, dovoleného posunu a dovoleného zatížení hrdel způsobené délkovou roztažností	111
1.9.2.	Kompenzace přirozeným tvarem potrubí	111
1.9.3.	Kompenzace vložením kompenzátorů tvarem potrubí	111
1.9.3.1.	U-kompenzátory pro kovová potrubí	111
1.9.4.	Použití kompenzátorů vlnovcových, ucpávkových a textilních pro kompenzaci tepelné roztažnosti	113
1.9.4.1.	Použití vlnovcových kompenzátorů	113
1.9.4.1.1.	Druhy vlnovcových kompenzátorů	113
1.9.4.1.2.	Silové působení kompenzátoru na okolní potrubí	114
1.9.4.2.	Ucpávkové kompenzátory	116
1.9.4.3.	Použití textilních (tkaninových) kompenzátorů	116
1.10.	Související technické normy a legislativa	117
1.10.1.	Související legislativa.....	117
1.10.2.	Související technické normy	118
1.10.2.1.	Platné původem české technické normy	118
1.10.2.2.	Evropské normy (harmonizované k PED)	118
1.10.2.2.1.	Tlaková zařízení	118
1.10.2.2.2.	Kovová potrubí	119
1.10.2.2.3.	Německé normy (harmonizované k PED)	120
1.10.2.2.4.	Eurokódy	121
1.10.2.2.5.	Jiné významné normy	121
2.	Speciální mezní stavy únosnosti potrubí	123
2.1.	Použité veličiny a jednotky	123
2.2.	Stabilita potrubní stěny	125
2.2.1.	Ztráta stability potrubní stěny, boulení stěny všeobecně	125
2.2.2.	Ztráta stability (boulení) potrubní stěny mezi podpěrami, zatížení osovou silou a ohybovým momentem	126
2.2.3.	Ztráta stability potrubní stěny (boulení) mezi podpěrami, zatížení podtlakem	128
2.2.4.	Kombinace různých druhů zatížení z hlediska stability potrubní stěny mezi podpěrami	129
2.2.5.	Ztráta stability potrubní stěny nad podpěrou	129
2.2.6.	Rozdíl ve stabilitě potrubní stěny u houževnatých a křehkých materiálů	131
2.3.	Únosnost hrdel aparátů a ostatních zařízení	132
2.3.1.	Vznik zatížení hrdel	132
2.3.2.	Přepočítání zatížení momentem na zatížení silou	132
2.3.3.	Výpočet únosnosti hrdla pro hrdlo tvořené nátrubkem na prostorově klenuté anebo válcové nádobě	133
2.3.3.1.	Průnik dvou válcových těles – výpočet pomocí WRC 107 a WRC 297	133
2.3.3.2.	Průnik dvou válcových těles – výpočet pomocí ČSN EN 13445-3 a BS5500	134
2.3.3.3.	Smaltovaná hrdla aparátů	134
2.3.3.4.	Nekovová hrdla aparátů	134
2.3.4.	Omezení zatížení hrdla technickými normami či jinými ustanoveními	135
2.3.4.1.	Ocelová hrdla deskových výměníků	135
2.3.4.2.	Hrdla ventilů	135
2.3.4.3.	Omezení zatížení hrdel u čerpadel	135
2.3.4.4.	Omezení zatížení hrdel u turbín	135

2.3.4.5.	Ostatní omezení zatížení hrdel	135
2.4.	Výpočet potrubních spojů	136
2.4.1.	Zatížení přírubového spoje	136
2.4.2.	Přepočet zatížení momentem na zatížení silou	136
2.4.2.1.	U přírubového těsnění	136
2.4.2.2.	U přírubových šroubů	137
2.4.3.	Kontrola tlaku na těsnění	138
2.4.4.	Pevnostní výpočet přírubového spoje	138
2.4.4.1.	Všeobecné informace	138
2.4.4.2.	Trojúhelníkový diagram předpjatého spoje	139
2.4.4.3.	Pružinové systémy u přírubových šroubů	140
2.4.3.4.	Výstupy z výpočtu přírubového spoje	140
2.4.5.	Těsnostně-pevnostní výpočet přírubového spoje	140
2.4.5.1.	Těsnostně-pevnostní výpočet přírubového spoje – všeobecné údaje	140
2.4.5.2.	Výpočet přírubového spoje pro dosažení požadované těsnosti	141
2.4.5.3.	Podmínky pro dosažení vysoké těsnosti	141
2.4.5.4.	Principy návrhu těsnostně-pevnostního výpočtu přírubového spoje	141
2.4.5.5.	Vlastnosti těsnostně-pevnostního výpočtu přírubového spoje	142
2.4.5.6.	Výstupy z výpočtu přírubového spoje	143
2.4.6.	Výpočet svařovaného spoje	143
2.5.	Výpočet a vyhodnocování napětí v jednotlivých potrubních komponentách	144
2.5.1.	Základní potrubní komponenty	144
2.5.1.1.	Používání výpočtů v plastické oblasti materiálu	144
2.5.1.2.	Ohodnocení bezpečnosti plastického výpočtu	145
2.5.1.2.1.	Všeobecné porovnání pružnostního a plastického výpočtu	145
2.5.1.2.2.	Porovnání pružnostního a plastického výpočtu pro potrubí namáhané vnitřním tlakem	145
2.5.2.	Trubka	146
2.5.2.1.	Napětí v trubce za ohybu	146
2.5.2.2.	Výpočet plastické únosnosti trubky pro obvodové napětí	146
2.5.2.3.	Výpočet žebér a výtuh potrubí na základě plasticity	147
2.5.2.4.	Výpočet maximálních rozměrů napadení důlkovou korozí	148
2.5.3.	Ohyb	148
2.5.3.1.	Hladký ohyb	148
2.5.3.1.1.	Součinitel poddajnosti	149
2.5.3.1.2.	Součinitel koncentrace napětí	149
2.5.3.1.3.	Korekce vratné deformace průřezu ohybu při rovinném zatížení	151
2.5.3.2.	Segmentový ohyb	151
2.5.3.1.1.	Součinitel poddajnosti	151
2.5.3.1.2.	Součinitel koncentrace napětí pro ohyb	152
2.5.3.1.3.	Napětí v kritickém místě	152
2.5.4.	Redukce	153
2.5.4.1.	Napětí v kritickém místě	153
2.5.5.	Odbočky, T-kusy	154
2.5.5.1.	Jednotlivé typy provedení T-kusů a odboček	154
2.5.5.2.	Součinitel poddajnosti pro T-kusy	155
2.5.5.3.	Součinitel koncentrace napětí pro T-kusy	155
2.5.5.4.	Napětí v kritickém místě	156
2.5.6.	Příruba	157
2.5.6.1.	Typy výpočtů přírub	157
2.5.6.2.	Kdy je možné použít normalizované příruby bez výpočtu	157
2.5.6.3.	Součásti a typy přírubového spoje a druhy přírubových spojů	158
2.5.6.5.	Princip pružnostního výpočtu	159
2.5.6.6.	Princip plastického výpočtu	161
2.5.7.	Rovinné zaslepení potrubí	163

2.5.7.1.	Princip pružnostního výpočtu	163
2.5.7.2.	Princip plastického výpočtu	164
2.5.8.	Těleso ventilu	165
2.5.9.	Vlnovcový kompenzátor	166
2.5.9.1.	Druhy vlnovcových kompenzátorů	166
2.5.9.2.	Určení kompenzátoru do potrubní větve	167
2.5.9.3.	Pryžové a plastové kompenzátory	167
2.5.9.4.	Výpočet vlnovcového kompenzátoru	167
2.6.	Související technické normy	168
2.6.1.	Související technické normy – seznam na internetu	168
2.6.2.3.	Evropské normy (harmonizované k PED)	168
2.6.2.3.1.	Tlaková zařízení	168
2.6.2.3.2.	Čerpadla a deskové výměníky (omezení zatížení hrdel)	168
2.6.2.3.3.	Kovová potrubí	168
2.6.2.4.	Německé normy (harmonizované k PED)	169
2.6.2.7.	Normy USA	169
2.6.2.8.	Ruské normy	170
3.	Dynamické výpočty potrubí	171
3.1.	Použité veličiny a jednotky	171
3.2.	Teoretický základ zopakování a doplnění	173
3.2.1.	Základní vztahy pro přímočaré kmitání	173
3.2.2.	Vlastní kmitání hmotného bodu	174
3.3.	Dynamická zatížení a mezní stavy potrubí	177
3.3.1.	Rozdělení zatížení	177
3.3.1.2.	Rozdělení zatížení podle kritérií dovoleného namáhání a stability	178
3.3.1.3.	Rozdělení dynamických zatížení	179
3.3.2.	Dynamická zatížení	179
3.3.2.1.	Společné vlastnosti dynamických zatížení	179
3.3.2.2.	Kombinace statických a dynamických zatížení	179
3.3.3.	Mezní stavy potrubí – rozdělení a uspořádání	179
3.3.3.1.	Seznam a uspořádání mezních stavů potrubí	179
3.3.3.2.	Mezní stavy únosnosti	180
3.3.3.3.	Mezní stavy použitelnosti	180
3.3.3.4.	Mezní stav kmitání – detailně	180
3.4.	Dynamika tekutin v potrubí	181
3.4.1.	Základy mechaniky tekutin pro potrubí	181
3.4.2.	Přeměna energie od proudění na tlakovou energii v potrubí	182
3.4.3.	Reakce od proudění tekutiny v redukci a rozšíření	182
3.4.4.	Reakce od proudění tekutiny v ohybu	183
3.4.5.	Sčítání sil od proudění v reálném potrubí	184
3.4.6.	Volný ustálený výtok z potrubí	184
3.4.7.	Zatížení axiální silou od vlnovcového kompenzátoru	184
3.4.7.1.	Zatížení potrubí axiální silou od vlnovcového kompenzátoru	184
3.4.7.2.	Zatížení hrdla aparátu axiální silou od vlnovkového kompenzátoru	185
3.4.8.	Hydraulický ráz	185
3.4.8.1.	Odvození Žukovského rovnice pro přímý hydraulický ráz.	185
3.4.8.2.	Hydraulický ráz, základní poznatky z hydrodynamiky	185
3.4.8.3.	Výpočet síly způsobené hydraulickým rázem	187
3.4.8.4.	Výpočet doby působení síly	188
3.4.9.	Odpouštění bezpečnostní armatury	188
3.4.9.1.	Výpočet a místo působení síly způsobené odpouštěním bezpečnostní armatury	188
3.4.10.	Průtok vícefázové tekutiny, tj. směsi kapaliny a plynu	189

3.4.11.	Ráz způsobený výbuchem mimo potrubí	190
3.5.	Kvazistatická řešení dynamických zatížení	191
3.5.1.	Zatížení impulzem – kvazistatická řešení	191
3.5.1.1.	Dynamický součinitel zatížení (DLF)	191
3.5.1.2.	Zatížení způsobená impulzem (rázem) – kvazistaticky	192
3.5.2.	Nahodilá zatížení	192
3.5.2.1.	Zatížení větrem – kvazistaticky	192
3.5.2.2.	Zemětřesení – kvazistaticky	192
3.5.2.2.1.	Všeobecné údaje	192
3.5.2.2.2.	Seismické oblasti	193
3.5.2.2.3.	Možnosti kvazistatického výpočtu zemětřesení	193
3.5.2.2.4.	Kombinace s pseudostatickým zatížením	193
3.5.3.	Možnosti výpočtu programem pro pevnostní výpočty potrubí	194
3.6.	Modální a harmonická analýza potrubí	194
3.6.1.	Modální analýza	194
3.6.1.1.	Modální analýza soustavy hmotných bodů	194
3.6.1.3.	Tlumení kmitání potrubí	195
3.6.1.4.	Tlumení třením v kluzných podpěrách	195
3.6.1.5.	Určení maximální velikosti počítané vlastní frekvence	196
3.6.1.6.	Vzorce pro výpočet matice tuhostí potrubí	197
3.6.2.	Harmonická analýza	198
3.6.2.1.	Harmonická analýza kmitání hmotného bodu	198
3.6.2.2.	Harmonická analýza kmitání soustavy hmotných bodů a jejich transformace pro výpočet na počítači	200
3.6.3.	Výpočty budící frekvence a budící síly u potrubí v konkrétních případech	201
3.6.3.1.	Rotační stroje	201
3.6.3.2.	Pístové čerpadlo či kompresor	201
3.6.3.3.	Kmitání vyvolané prouděním tekutiny	201
3.6.3.4.	Budící frekvence od větru	202
3.7.	Spektrální analýza	203
3.7.1.	Spektrální analýza všeobecně	203
3.7.1.1.	Všeobecné přiblížení spektrální analýzy	203
3.7.1.2.	Dynamická odezva konstrukce	204
3.7.1.3.	Teoretické základy spektrální analýzy	204
3.7.1.4.	Určení maximální velikosti a počtu počítaných vlastních frekvencí a korekce nezapočítaných vlastních frekvencí	204
3.7.1.4.1.	Určení maximální velikosti počítaných vlastních frekvencí	204
3.7.1.4.2.	Určení maximálního počtu počítaných vlastních frekvencí	205
3.7.1.4.3.	Metody statické korekce	205
3.7.1.5.	Pravidla pro kombinace odezev modů (Modal Combination Methods)	206
3.7.1.5.1.	Důvody kombinace odezev jednotlivých modů	206
3.7.1.5.2.	Seskupovací metoda (Grouping Method)	206
3.7.1.5.3.	Desetiprocentní metoda (Ten Percent Method)	207
3.7.1.5.5.	Metoda „Druhá odmocnina součtu čtverců“ (Square Root of the Sum of the Squares [SRSS])	207
3.7.1.5.7.	Úplná kvadratická kombinace (Complete quadratic combination [CQC])	208
3.7.1.5.8.	Kombinace dynamických a pseudodynamických modálních odezev	209
3.7.1.6.	Kombinace dynamických zatížení	209
3.7.1.6.1.	Kombinace dynamických zatížení v jednom směru	209
3.7.1.6.2.	Kombinace prostorových složek dynamického zatížení (Spatial Combination Method [SRSS/ABS])	209
3.7.1.7.	Která kombinace se má vypočítat dřív? (Spatial or Modal Combination First)	209
3.7.2.	Spektrální analýza zatížení impulzem (rázem)	210
3.7.2.1.	Definování impulzu (rázu) a generování zatěžovacího spektra odezvy	210
3.7.2.2.	Definování impulzu v konkrétních případech	211
3.7.3.	Časová posloupnost působení zatížení (Time History)	211

3.7.4.	Seizmická spektrální analýza	212
3.7.4.1.	Všeobecně o zeměřesení	212
3.7.4.2.	Projevy seizmického zatížení	214
3.7.4.3.	Seizmické oblasti	214
3.7.4.4.	Spektrální analýza seizmicity	215
3.7.4.4.1.	Základní rovnice spektrální analýzy seizmicity	215
3.7.4.4.3.	Vytvoření návrhového spektra odezvy	216
3.7.4.4.4.	Vysvětlení základních pojmů a součinitelů použitých pro návrhové spektrum	217
3.7.4.4.5.	Třídy významu potrubí	218
3.8.	Jak postupovat, když dynamický výpočet nevychází?	218
3.8.1.	Všeobecný úvod	218
3.8.2.	Způsob řešení kmitání v pásmu rezonance	218
3.8.2.1.	Řešení kmitání potrubí zásahem do tvaru kmitání (zabráněním kmitání o určité frekvenci)	219
3.8.2.2.	Řešení kmitání potrubí zásahem do tvaru kmitání (zmenšováním amplitudy kmitání čili zatlumením)	219
3.8.2.3.	Řešení kmitání potrubí zásahem do frekvence kmitání (přeladění konkrétních modů)	219
3.8.3.	Řešení kmitání při současné tepelné dilataci	220
3.8.4.	Řešení dynamického zatížení ve speciálních případech	220
3.8.4.1.	Řešení, když potrubí nevyhoví hydraulickému rázu	220
3.8.4.2.	Řešení potrubí v případě seizmicity	221
3.8.5.	Připuštění kmitání podmíněné výpočtem vysokocyklové únavy	221
3.9.	Zařízení pro tlumení kmitání potrubí	221
3.9.1.	Tlumiče rázů	221
3.9.1.1.	Hydraulický tlumič rázů	221
3.9.1.2.	Mechanický tlumič rázů	222
3.9.1.3.	Viskoelastický tlumič (damper)	223
3.9.2.	Omezovač kmitání	224
3.9.2.1.	Klasický pružinový omezovač kmitání	224
3.9.2.2.	Antivibrační objímka	225
3.9.2.3.	Mechanický tlumič – absorbér energie	226
3.9.2.4.	Vibroizolační prvky	227
3.10.	Související technické normy	227
4.	Plastová a laminátová potrubí	229
4.1.	Veličiny, jednotky a jejich označení	229
4.2.	Teoretický základ pro plasty	232
4.2.1.	Základní informace	232
4.2.1.1.	Rozdělení plastů	232
4.2.2.	Struktura plastů	232
4.2.2.1.	Molekulární struktura plastů	232
4.2.2.2.	Nadmolekulární struktura plastů	233
4.2.3.	Společné vlastnosti plastů	234
4.2.3.1.	Základní vlastnosti plastů	234
4.2.3.2.	Termodynamické vlastnosti plastů	235
4.2.3.3.	Mechanické vlastnosti plastů	235
4.2.3.4.	Tepelné vlastnosti plastů	237
4.2.3.5.	Elektrické vlastnosti plastů	238
4.2.3.6.	Chemická odolnost plastů	238
4.2.4.	Viskoelastická, viskoplasticita	239
4.2.4.1.	Viskoelastická	239
4.2.4.2.	Primární a sekundární napětí a jejich pohyb v čase	239
4.2.4.3.	Modul viskoelastické a jeho pohyb v čase	240
4.2.4.4.	Viskoplasticita	241

4.2.5.	Reologické modelování	242
4.2.5.1.	Základní články reologických modelů	242
4.2.5.2.	Kelvin-Voigtův model	243
4.2.5.3.	Maxwellův model	243
4.2.5.4.	Norton-Hoffův model	245
4.3.	Vlastnosti potrubí z plastů	245
4.3.1.	Skořepiny z plastů	245
4.3.2.	Rozměrové řady plastových trubek	246
4.3.3.	Materiály plastových trubek	246
4.3.3.1.	Polyetylén (PE)	246
4.3.3.2.	Polypropylén (PP)	247
4.3.3.3.	Polybutén (PB)	247
4.3.3.4.	Polyvinylchlorid (PVC)	247
4.3.3.5.	Polyvinylidénfluorid (PVDF)	247
4.3.3.6.	Akrylonitrilbutadienstyren (ABS)	248
4.3.3.7.	Perfluoralkoxy-copolymer (PFA)	248
4.3.4.	Technické normy pro získání materiálových vlastností plastů	248
4.4.	Tvorba potrubní třídy pro potrubí z plastů	248
4.4.1.	Co umožňuje tvorbu potrubní třídy pro plastová potrubí?	248
4.4.2.	Systémy značení potrubní třídy	249
4.4.3.	Konstrukce potrubní třídy	249
4.4.3.1.	Základní údaje a složení potrubní třídy	249
4.4.3.2.	Tlakoteplotní tabulka	249
4.4.3.3.	Výpočet tloušťky stěny	249
4.4.4.	Přidávky tloušťky stěny trubky	250
4.4.5.	Komponenty potrubní třídy	251
4.4.5.1.	Trubky, tvarovky	251
4.4.5.2.	Spojování, příruby	251
4.4.5.3.	Spojovací materiál a těsnění	252
4.4.5.4.	Kompenzátory a armatury	252
4.5.	Kompenzace délkové roztažnosti a uložení potrubí z plastů	252
4.5.1.	Příčina nutnosti kompenzace délkové roztažnosti	252
4.5.2.	Klasická kompenzace délkové roztažnosti v kombinaci s klasickým uložením	252
4.5.2.1.	Kompenzační tvary plastů totožné s potrubím z oceli	252
4.5.2.2.	Kompenzační tvary potrubí specifické pro plasty – dilatační smyčky	253
4.5.2.3.	Kompenzace vlnovcovými kompenzátory	253
4.5.2.4.	Uložení klasické	254
4.5.2.4.1.	Zásady používání podpěr	254
4.5.2.4.2.	Příklady použití sestavy podpěr	255
4.5.3.	Klasická kompenzace délkové roztažnosti v kombinaci s uložením do korýtek	256
4.5.3.1.	Zásady používání podpěr	256
4.5.3.2.	Maximální možná délka potrubí bez korýtka	256
4.5.3.3.	Příklady použití sestavy podpěr	256
4.5.4.	Kompenzace plastových potrubí „pevnou montáží“	257
4.5.4.1.	Kompenzace délkové roztažnosti	257
4.5.4.2.	Zásady používání podpěr a jejich vzdálenosti	259
4.5.4.3.	Příklady použití sestavy podpěr při „pevné montáží“	260
4.6.	Náhrada kovových potrubí za plastové	260
4.6.1.	Seznam nebezpečí při náhradě potrubí za plastové a opatření proti tomuto nebezpečí	260
4.6.1.1.	Omezení tlaku a teploty	260
4.6.1.2.	Nebezpečí vysoké tepelné roztažnosti	261
4.6.1.3.	Nebezpečí stárnutí plastů vlivem UV záření	261
4.6.1.4.	Nebezpečí vzniku elektrostatického náboje v zónách s nebezpečím výbuchu	261

4.6.1.5.	Nebezpečí zabránění boje s požárem	261
4.6.1.6.	Nebezpečí chybného spojení plastových a kovových potrubí	261
4.6.2.	Důvody, proč se i přes uvedená nebezpečí plastová potrubí prosazují	262
4.6.2.1.	Cenová úroveň	262
4.6.2.2.	Chemická odolnost plastových potrubí	262
4.6.2.3.	Schopnost tlumení kmitů a rázů	262
4.6.3.	Některé realizované případy náhrady kovových potrubí plastovými	262
4.6.3.1.	Kanalizační přípojky a stokové sítě	262
4.6.3.2.	Rozvody vody	263
4.6.3.3.	Rozvody zemního plynu	264
4.6.3.4.	Průmyslové aplikace	264
4.6.3.5.	Rozvody vzduchu	264
4.7.	Pružnostní analýza potrubí z viskoelastických materiálů	265
4.7.1.	Které materiály, vhodné pro výrobu potrubí, jsou viskoelastické?	265
4.7.2.	Popis mechanismu porušení plastů	265
4.7.2.1.	Porušení při krátkodobé zkoušce	265
4.7.2.2.	Porušení creepem	265
4.7.3.	Aplikace hypotéz Tau-max (Max3DShear) a HMM (von Mises) na plastová potrubí	266
4.7.4.	Překročení dovolené krátkodobé pevnosti	266
4.7.5.	Překročení dovoleného namáhání plastu, které je závislé na čase	266
4.7.5.1.	Kritéria dovoleného namáhání za působení viskoelastického stavu	266
4.7.5.2.	Pevnost potrubí za určitý čas daný únavovou únosností	267
4.7.6.	Vyhodnocování napětí	267
4.7.7.	Možnosti výpočtu programem pro pevnostní výpočty potrubí	268
4.7.7.1.	Základní informace	268
4.7.7.2.	Vliv viskoelasticity a viskoplasticity	268
4.7.7.3.	Určování koeficientu bezpečnosti	269
4.7.7.4.	Rozdílné a neprobádané jevy u plastů, důležité pro výpočet	269
4.7.7.5.	Způsob výpočtu uložení plastových potrubí do korýtky	270
4.7.8.	Výpočet plastových potrubí podle GOST	270
4.8.	Speciální mezní stavy pro plastová potrubí	271
4.8.1.	Seznam a uspořádání mezních stavů potrubí	271
4.8.1.1.	Mezní stav únosnosti	271
4.8.1.2.	Mezní stav použitelnosti	271
4.8.2.	Speciální mezní stavy únosnosti pro plastová potrubí	271
4.8.2.1.	Stabilita vůči podtlaku, stabilita při ohybu vůči zhroucení tlakové oblasti nad podpěrou i jinde	271
4.8.2.2.	Plastová hrdla aparátů	271
4.8.3.	Speciální mezní stavy použitelnosti pro plastová potrubí	271
4.8.3.1.	Nepřekročení průhybu pro spádování a odvzdušňování potrubí	271
4.8.3.2.	Nepřekročení posuvu způsobeného tepelnou dilatací	272
4.8.3.3.	Vzpěr potrubí z plastů	272
4.8.3.4.	Zvlnění potrubí	273
4.8.4.	Určení zkušební tlaku pro plastová průmyslová potrubí	273
4.9.	Teoretický základ pro kompozity (lamináty)	275
4.9.1.	Základní informace	275
4.9.2.	Metoda návrhové analýzy	276
4.9.2.1.	Objemový a hmotnostní podíl vláken	276
4.9.2.2.	Metoda maximálního napětí	277
4.9.2.3.	Metoda maximálních deformací	277
4.9.3.	Výpočet napětí a deformace. Klasická laminátová teorie (CLT)	277
4.9.4.	Složení kompozitů	278
4.9.4.1.	Popis a druhy kompozitů	278
4.9.4.2.	Vysvětlení zkratk a názvosloví	278

4.9.4.3.	Vlastnosti použitých materiálů	279
4.9.4.4.	Kompozit UP/jednosměrná skleněná výztuž	279
4.9.4.5.	Kompozit UP/tkaná skleněná výztuž	279
4.9.5.	Porušení kompozitů	280
4.9.5.1.	Porušení vláken	280
4.9.5.2.	Porušení mezi vlákny	280
4.9.5.3.	Podmínky pevnosti laminátů (Puckova hypotéza)	280
4.10.	Potrubní komponenty z FRP/GRP	281
4.10.1.	Všeobecný úvod	281
4.10.2.	Výpočet potrubních komponent	281
4.10.2.1.	Metoda návrhové analýzy pro trubku	281
4.10.2.2.	Metoda maximálního napětí	282
4.10.2.3.	Metoda maximálních deformací	283
4.10.3.	Výroba potrubních komponent	283
4.10.3.1.	Vrstvení laminátů	283
4.10.4.	Normy pro potrubí z FRP/GRP	284
4.10.4.1.	Potrubní kompozity podle normy EN	284
4.10.4.2.	Potrubní kompozity podle norem DIN	284
4.10.4.2.1.	Trubky	284
4.10.4.2.2.	Tvarovky	286
4.10.5.	Oprava ocelových potrubí FRP/GRP bandáží	286
4.11.	Tvorba potrubní třídy z GRP/FRP	287
4.11.1.	Všeobecná fakta pro tvorbu potrubní třídy a rozdíly v případě laminátů	287
4.11.2.	Systémy značení potrubní třídy	287
4.11.3.	Konstrukce potrubní třídy	288
4.11.3.1.	Základní údaje a složení potrubní třídy	288
4.11.3.2.	Tlakoteplotní tabulka	288
4.11.3.3.	Výpočet tloušťky stěny	288
4.11.4.	Komponenty potrubní třídy	288
4.12.	Náhrada kovových potrubí za FRP/GRP potrubí	289
4.12.1.	Seznam nebezpečí při náhradě potrubí za plastové a opatření proti tomuto nebezpečí	289
4.12.2.	Důvody, proč se i přes uvedená nebezpečí tato potrubí prosazují	290
4.12.3.	Kompenzace délkové roztažnosti v kombinaci	290
4.12.4.	Některé realizované případy náhrady ocelových potrubí laminátovými	290
4.13.	Pružnostní analýza potrubního systému z FRP/GRP	291
4.13.1.	Mechanismy poškození potrubní z FRP/GRP	291
4.13.1.1.	Porušení vláken	291
4.13.1.2.	Porušení mezi vlákny	291
4.13.1.3.	Poškozování při cyklickém zatížení	291
4.13.2.	Výpočet potrubního systému z FRP/GRP – všeobecné zásady	292
4.13.2.1.	Maximální napětí	292
4.13.2.2.	Maximální deformace	292
4.13.3.	Výpočet potrubí z FRP/GRP podle normy ISO	292
4.13.3.1.	Teorie	292
4.13.3.1.1.	Součinitelé koncentrace napětí a poddajnosti	295
4.13.3.2.	Vyhodnocení napětí	295
4.13.4.	Výpočet potrubí z FRP/GRP podle britských norem	296
4.13.5.	Možnosti výpočtu programem pro pevnostní výpočty potrubí	297
4.14.	Související technické normy	297
4.14.1.	Plastová potrubí	297
4.14.2.	Laminátová potrubí	298

5.	Uložení a podpěry potrubí	301
5.1.	Použití veličiny a jednotky	301
5.2.	Výběr vhodného uložení	301
5.2.1.	Všeobecně	301
5.2.2.	Základní vývojový diagram pro umístování podpěr	302
5.2.3.1.	Všeobecná pravidla	302
5.2.3.2.	Podpěry anebo závěsy	303
5.2.3.3.	Jednoduché anebo dvojité závěsy	303
5.2.3.4.	Zatížení konstrukce od podpěr a závěsů v závislosti na jejich typu	304
5.3.	Určení vzdálenosti podpěr tak, aby nebyly porušeny mezní stavy potrubí	305
5.3.1.	Mezní stavy potrubí mající vliv na vzdálenost podpěr	305
5.3.2.	Dovolené napětí v materiálu potrubí a z něj odvozená vzdálenost podpěr	305
5.3.3.	Maximální vzdálenost podpěr vypočítaná z dovoleného průhybu	306
5.3.4.	Dovolená únosnost podpěr a z ní odvozená vzdálenost podpěr	306
5.4.	Výpočet únosnosti a konstrukce podpěr	306
5.4.1.	Materiál podpěr	306
5.4.2.	Konstrukční teploty a dovolené napětí u podpěr	307
5.4.3.	Zatížení podpěr	307
5.4.4.	Provádění výpočtu	307
5.4.5.	Výpočet tuhosti pružného závěsu či podpěry	308
5.4.6.	O konstantních závěsech	310
5.4.7.	Podpěry při dynamických zatížení potrubí	310
5.5.	Provedení podpěr pro ocelová potrubí	310
5.5.1.	Kotvení	310
5.5.2.	Kluzná tuhá podpěra	311
5.5.3.	Směrová zarážka	312
5.5.4.	Směrová zarážka ve všech směrech	313
5.5.5.	Vedení	314
5.5.6.	Pružná podpěra	314
5.5.7.	Tuhý závěs	315
5.5.8.	Pružný závěs	316
5.5.9.	Konstantní závěs	317
5.5.10.	Tlumič rázů	317
5.5.11.	Provedení uložení se vzpěrnými tyčemi	318
5.5.12.	Uložení speciálně pro potrubí pro kryogeny a chladiwa	319
5.5.13.	Uložení duktů	319
5.5.14.	Staré, neplatné oborové normy pro potrubní podpěry	320
5.6.	Podpěry pro plastová potrubí	322
5.6.1.	Upravené uložení klasické	322
5.6.1.1.	Důvody nutnosti úpravy uložení	322
5.6.1.2.	Některé klasické podpěry či závěsy ve verzi pro plastová potrubí	322
5.6.2.	Uložení do korytek	324
5.6.3.	Uložení plastových potrubí při „pevné montáži“	325
5.7.	Podpěry pro laminátová potrubí	326
5.8.	Související technické normy a legislativa	326
5.8.1.	Související legislativa	326
5.8.2.	Evropské normy (harmonizované k PED)	326

6.	Potrubí v zemi	327
6.1.	Veličiny a jednotky všeobecné	327
6.2.	Základy mechaniky zemin	329
6.2.1.	Klasifikace zemin ve stavebnictví	329
6.2.2.	Charakteristické vlastnosti zemin	332
6.2.3.	Hodnoty charakteristických vlastností zemin	333
6.2.4.	Napjatost, deformace, pevnost a tlak zeminy	333
6.2.5.	Stlačitelnost a zhutňování zeminy	333
6.2.6.	Základní druhy působení zeminy na potrubí	335
6.2.6.1.	Druhy výkopu	335
6.2.6.2.	Působení nadloží (zásypu) na potrubí	335
6.2.6.3.	Působení podloží na potrubí	335
6.3.	Zatížení uložením potrubí v zemi	335
6.3.1.	Zatížení hmotností nadloží (zásypu) a zatížení povrchu terénu	335
6.3.1.1.	Zatížení svislým zatížením od hmotnosti nadloží (násypu)	335
6.3.1.1.1.	Výpočet svislé složky od geostatického napětí	336
6.3.1.1.2.	Výpočet svislé složky s ohledem na tření materiálu mezi jednotlivými částmi	336
6.3.1.1.3.	Hypotéza zemní klenby	337
6.3.1.1.4.	Zatížení zhutněním nadloží	337
6.3.1.1.5.	Působení svislých zatížení na potrubí	337
6.3.1.2.	Zatížení vodorovným tlakem zeminy způsobeným svislými zatíženími při širokém výkopu	337
6.3.1.3.	Zatížení povrchu terénu – statická i dynamická	339
6.3.1.4.	Roznášení zatížení povrchu terénu konstrukcí komunikace	340
6.3.1.5.	Shrnutí zatížení působením zeminy násypu v příčném směru trubky	340
6.3.2.	Zatížení potrubí v jeho podélné ose	341
6.3.3.	Zatížení potrubí pohyby podloží	342
6.3.3.1.	Pokles podloží pružností zeminy	342
6.3.3.2.	Poddolované podloží	342
6.3.3.3.	Podloží s nedokončeným konsolidačním sedáním	342
6.3.3.4.	Podemleté podloží vodou – nepředpokládané přetvoření zeminy	343
6.3.3.5.	Podloží tvořené zeminou saturovanou vodou	343
6.3.4.	Zatížení potrubí vnitřním tlakem či podtlakem	343
6.3.5.	Uložení potrubí na zemi (na terénu)	344
6.4.	Tvorba potrubní třídy pro potrubí v zemi	344
6.4.1.	Co umožňuje tvorbu potrubní třídy?	344
6.4.2.	Potrubí zatížené nadložím	344
6.4.3.	Omezení tloušťky stěny příčnou deformací či tuhostí	345
6.5.	Mezní stavy potrubí – rozdělení a uspořádání	345
6.5.1.	Druhy mezních stavů	345
6.5.2.	Mezní stavy únosnosti	345
6.5.2.1.	Určení dovoleného napětí či součinitele bezpečnosti konstrukce	345
6.5.2.2.	Napětí v potrubí způsobené působením hmotností nadloží (zásypu)	345
6.5.2.2.1.	Výpočet napětí pro potrubí zatížené nadložím tvořeným zeminou vodou nesaturovanou pro úzký výkop	345
6.5.2.2.4.	Výpočet napětí pro potrubí zatížené nadložím tvořeným zeminou vodou saturovanou	348
6.5.2.3.	Překročení dovoleného napětí způsobeného pohyby podloží	348
6.5.2.3.1.	Předpokládané přetvoření vodou nesaturované zeminy například na poddolovaném podloží	348
6.5.2.4.	Napětí způsobené roztažností potrubí v podélné ose	349
6.5.2.5.	Ztráta stability potrubní stěny	350
6.5.2.6.	Odolnost potrubní stěny plasticitou po ztrátě stability	350
6.5.3.	Mezní stavy použitelnosti	350
6.5.3.1.	Uvažované mezní stavy	350
6.5.3.2.	Výpočet příčných deformací	350
6.6.	Plastová a laminátová potrubí v zemi – mezní stavy	352
6.6.1.	Vlastnosti plastů a laminátů a potrubí z laminátů a plastů	352
6.6.2.	Mezní stavy únosnosti	352

6.6.2.1.	Určení dovoleného napětí či koeficientu bezpečnosti konstrukce	352
6.6.2.2.	Překročení dovoleného napětí či koeficientu bezpečnosti způsobené hmotností nadloží (zásypu)	352
6.6.2.3.	Vliv na ostatní mezní stavy, způsobené materiálovými veličinami	353
6.6.3.	Mezní stavy použitelnosti	353
6.7.1.	Výpočtový model potrubí v zemině	354
6.7.2.	Výpočet tuhostí a mezních zatížení pro program pro pevnostní výpočty potrubí	355
6.7.2.1.	Základní podmínky podle L.C.Penga a možnost přímého zadání zatížení	355
6.7.2.2.	Vlastní výpočet tuhostí a mezních zatížení působících na potrubí v zemi	356
6.8.	Předizolovaná potrubí	357
6.8.1.	Předizolované bezkanálové potrubí v zemi pro parovod	357
6.8.1.1.	Uložení parovodu, vedeném v zemi	357
6.8.1.2.	Kompensace tepelných dilatací	358
6.8.1.3.	Použití programů pro pevnostní výpočty potrubí	358
6.8.2.	Předizolované bezkanálové (sdružené) potrubí v zemi pro horkovod	358
6.8.2.1.	Definice a popis předizolovaného bezkanálového (sdruženého) potrubí	358
6.8.2.2.	Materiálové hodnoty jednotlivých složek a rozdělení napětí v sdruženém potrubí	359
6.8.2.3.	Kompensace tepelných dilatací	359
6.8.2.4.	Vodorovné zatížení potrubí zásypem (nadložím) kolmé na osu	360
6.8.2.5.	Použití programů pro pevnostní výpočty potrubí	361
6.8.3.	Možnosti použití předizolovaných potrubí	361
6.9.	Související technické normy	363
7.	Pevnostní výpočty potrubí počítačem	365
7.1.	Metoda konečných prvků a její využívání pro potrubní systémy	365
7.1.1.	Metoda konečných prvků	365
7.1.1.1.	Úvodní poznámky	365
7.1.1.2.	Podstata řešení	365
7.1.1.3.	Iterační kroky a kritéria konvergence	367
7.1.2.	Zjednodušení metody konečných prvků pro potrubní systémy	367
7.1.2.1.	Aplikace metody konečných prvků pro potrubní systémy	367
7.1.2.2.	Kritérium konvergence	367
7.1.2.3.	Okrajové podmínky	367
7.2.	Obvyklá základní struktura výpočetního programu pro pevnostní výpočet potrubí ...	368
7.2.1.	Préprocesor	368
7.2.2.	Solver	368
7.2.3.	Postprocesor	368
7.3.	Přídavné výpočtové moduly, které mohou základní strukturu programu doplňovat ..	369
7.3.1.	Dynamické výpočty	369
7.3.1.1.	Možnosti výpočtu programem pro pevnostní výpočty potrubí	369
7.3.1.2.	Spolupráce s programy pro hydrodynamický výpočet	370
7.3.1.3.	Dynamický postprocesor	370
7.3.2.	Potrubí v zemi	370
7.3.2.1.	Základní podmínky výpočtu	370
7.3.2.2.	Výpočtový model potrubí v zemině	370
7.3.3.	Laminátová (FRP) potrubí	371
7.3.3.1.	Možnosti výpočtu programem pro pevnostní výpočty potrubí	371
7.3.3.2.	Výpočet potrubního systému z FRP/GRP – všeobecné zásady	371
7.3.4.	Modul pro detailní výpočty složitých potrubních prvků metodou MKP	371
7.3.5.	Modul pro výpočet přírubového spoje	371
7.3.6.	Příklady jiných možných modulů	373
7.4.	Hodnocení výpočetních programů pro pevnostní výpočty potrubí a jejich výčet	373
7.4.1.	Druhy výpočetních programů potrubí	373
7.4.1.1.	Výčet nejznámějších programů počítající potrubní systém jako celek	373
7.4.1.2.	Výčet programů počítající jednotlivé části potrubí	374

7.4.1.3.	Výčet programů počítající potrubní přírubový spoj	374
7.4.2.	Kritéria pro hodnocení programů	374
7.5.	Zadávání všeobecných dat do programu	376
7.5.1.	Určení kódu či normy výpočtu.....	376
7.5.2.	Výpočtové databáze	376
7.5.3.	Zásady číslování uzlů (nodes)	376
7.6.	Související technické normy včetně norem, které je nutno zadávat ve výpočtovém programu	377
8.	Bezpečnost, spolehlivost, životnost a stárnutí potrubí	379
8.1.	Veličiny a jednotky všeobecné	379
8.2.	Bezpečnost a analýza rizik u potrubí v provozu	380
8.2.1.	Bezpečné technické řešení	380
8.2.2.	Analýza rizik provozu potrubí	380
8.2.2.1.	Nebezpečí překročení nejvyššího dovoleného tlaku či teploty	381
8.2.2.2.	Nebezpečí překročení korozního/erozního přírůstku	382
8.2.2.2.1.	Koroze – základní pojmy	382
8.2.2.2.2.	Erozní opotřebení – základní pojmy	383
8.2.2.2.3.	Možnosti kontroly postupu koroze/eroze	383
8.2.2.3.	Nebezpečí únavového lomu	384
8.2.2.3.1.	Úvodní teorie	384
8.2.2.3.2.	Možnosti kontroly únavového lomu	385
8.2.2.4.	Nebezpečí překročení maximální dovolené deformace způsobené creepem	386
8.2.2.4.1.	Teoretický úvod	386
8.2.2.4.2.	Možnosti kontroly creepu	387
8.2.2.5.	Nebezpečí a rizika pro potrubí uložená v zemi	387
8.2.3.	Mezní stavy, které se dají ošetřit projektem a neměly by tak způsobovat zbytková nebezpečí/rizika	387
8.2.3.1.	Pevnost potrubí – houževnatý lom	387
8.2.3.2.	Křehký lom	388
8.2.3.3.	Mezní stavy použitelnosti	389
8.2.4.	Minimalizace rizika/nebezpečí	389
8.2.4.1.	Minimalizace rizik/nebezpečí uvedených projektantem zařízení	389
8.2.4.2.	Minimalizace rizika/nebezpečí provozovatelem zařízení	389
8.2.5.	Analýza rizik a PED	390
8.2.5.1.	Všeobecné poznámky o PEDu	390
8.2.5.2.	Kategorizace potrubí podle PED	391
8.2.5.3.	Určení skupiny tekutiny	392
8.2.5.4.	Určení stavu tekutiny	392
8.2.5.5.	Definice nestabilního plynu	393
8.2.6.	Fitness-for-service	393
8.2.7.	Analýza rizik a připravovaný zákon o provozu VTZ	393
8.2.7.1.	Zákon o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem VTZ	393
8.2.7.2.	Nařízení vlády o vyhrazených plynových zařízeních	394
8.2.7.3.	Nařízení vlády o vyhrazených tlakových zařízeních	394
8.3.	Spolehlivost u potrubí v provozu	394
8.3.1.	Základní pojmy	394
8.3.2.	Spolehlivost potrubí a metody jejího získávání	397
8.3.2.1.	Sdružená funkce hustoty pravděpodobnosti	397
8.3.2.2.	Pravidlo násobení částečných pravděpodobností	398
8.3.3.	Poruchové modely	398
8.3.4.	Křivka teoretické degradace	399
8.3.5.	Vanová křivka	400
8.3.6.	Výhody a nevýhody metody spolehlivosti	401

8.3.7.	Klasický příklad výpočtu pro potrubí i tlaková zařízení	401
8.3.7.1.	Obvodové napětí válce způsobené tlakem	401
8.3.7.2.	Mezní úchytky průměru D0 a tloušťky stěny h potrubí podle jednotlivých norem	401
8.3.7.3.	Mezní úchytky tlaku p v potrubí	402
8.3.7.4.	Výpočet stochastických účinků zatížení	402
8.3.7.5.	Získávání odolnosti potrubí	402
8.3.7.6.	Životnost a spolehlivost potrubí	402
8.4.	Stárnutí potrubí a jeho životnost	402
8.4.1.	Deterministické vztahy pro stárnutí potrubí	402
8.4.1.1.	Stárnutí podzemních potrubí	402
8.4.1.1.1.	Způsoby stárnutí podzemních potrubí	402
8.4.1.1.2.	Výpočet předpokládané zbytkové bezpečnosti	403
8.4.1.1.3.	Výpočet limitních rozměrů délku při poškození délkovou korozí	404
8.4.1.2.	Stárnutí nadzemních, tepelně namáhaných potrubí	407
8.4.1.2.1.	Způsoby stárnutí nadzemních, tepelně namáhaných potrubí	407
8.4.1.2.2.	Výpočet kovových potrubí - creep	407
8.4.1.2.3.	Výpočet kovových potrubí - únava	408
8.4.2.	Stárnutí a životnost potrubí ve stochastických vztazích	410
8.4.2.1.	Stárnutí a životnost dané korozi a/nebo erozi	410
8.4.2.1.1.	Teoretické zákonitosti	411
8.4.2.2.	Výpočty životnosti a celkové poškození únavou	411
8.4.2.2.1.	Teoretické zákonitosti	411
8.4.2.2.2.	Získání a zpracování provozního zatížení a jeho účinků	412
8.4.2.3.	Odolnost konstrukce proti únavě	413
8.4.2.3.	Nadměrná deformace způsobená creepem	415
8.4.2.3.1.	Teoretické zákonitosti	415
8.4.2.3.3.	Odolnost konstrukce proti creepu	416
8.5.	Diagnostika potrubí jako součást kontroly a údržby	416
8.5.1.	Diagnostika přístupného potrubí	416
8.5.1.1.	Používání NDT metod	416
8.5.1.2.	Zkouška těsnosti a tlaková zkouška	417
8.5.2.	Diagnostika potrubí v zemi a jinak nedostupných úseků potrubí	417
8.5.2.1.	Sledování potrubí v případě neskonzolidovaného podloží například po úniku kapaliny a změny podloží	417
8.5.2.2.	Elektromagnetická metoda metalických trub (metoda EDMET)	417
8.5.2.3.	Metoda DCVG	418
8.5.2.4.	Metoda MMM	419
8.5.2.5.	Využití satelitního dálkového průzkumu Země	419
8.6.	Ochrana proti stárnutí	419
8.6.1.	Společná opatření	419
8.6.2.	Ochrana proti stárnutí korozi vnějšku potrubí	419
8.6.2.1.	Klasifikace vnějšího prostředí	419
8.6.2.2.	Podmínky pro aplikaci nátěrů	420
8.6.2.3.	Normy pro nátěry	420
8.6.2.4.	Ochrana proti stárnutí vnějšku potrubí pro korozní agresivitu Im3 - ponor do půdy	420
8.6.2.4.1.	Izolace potrubí proti korozi v zemi	420
8.6.2.4.2.	Příklad použití	421
8.6.2.4.3.	Seznam norem týkající se izolace potrubí proti korozi v zemi	421
8.6.3.	Ochrana proti stárnutí potrubí napadeného zevnitř	421
8.6.3.1.	Korozní anebo erozní přídavek a jeho sledování v provozu	421
8.6.3.2.	Zanášení potrubí trvalým tvrdým sedimentem	421
8.6.3.3.	Čištění vnitřku potrubí	422
8.6.4.	Ochrana proti stárnutí materiálu potrubí únavou	422
8.6.5.	Ochrana proti stárnutí materiálu potrubí creepem	422
8.6.6.	Ochrana proti stárnutí potrubí kontrolou a údržbou podpěr	422

8.6.7.	Ochrana proti stárnutí potrubí kontrolou a údržbou vlnovcových kompenzátorů	422
8.6.8.	Ochrana proti stárnutí potrubí kontrolou a údržbou přírubových spojů	423
8.6.9.	Ochrana proti stárnutí potrubí kontrolou a údržbou armatur	423
8.7.	Související legislativa a technické normy	424
8.7.1.	Související legislativa	424
8.7.2.	Související technické normy	427
9.	Atlas řešení problematických potrubních konstrukčních uzlů	429
9.1.	O tomto atlasu	429
9.2.	Konkrétní provedení některých potrubních komponent	429
9.2.1.	Podpěry a závěsy.....	429
9.2.2.	Používání a druhy vlnovcových kompenzátorů	429
9.2.3.	Některé potrubní komponenty a konstrukční uzly	429
9.2.3.1.	Hladké ohyby vyrobené z trubky ohnutím	429
9.2.3.2.	Segmentové ohyby	430
9.2.3.2.	Svařované T-kusy a tvarovky	433
9.2.3.3.	Duplikové potrubí	435
9.3.	Všeobecně o izometriích v tomto atlasu	438
9.3.1.	Zásady kreslení izometrií v tomto atlasu	438
9.4.	Řešení požadavků tepelné kompenzace	439
9.4.1.	O nutnosti kompenzace délkové roztažnosti	439
9.4.2.	Tepelná kompenzace vodorovného potrubí svým tvarem	439
9.4.3.	Tepelná kompenzace svislého potrubí svým tvarem	440
9.4.4.	Tepelná kompenzace axiálními vlnovcovými kompenzátorů	441
9.4.5.	Tepelná kompenzace angulárními vlnovcovými kompenzátorů	442
9.4.6.	Kompenzace potrubí u T-kusů	442
9.4.7.	Kompenzace potrubí u bypassů	443
9.4.8.	Kompenzace potrubí u rozvaděče	443
9.4.9.	Kompenzace potrubí u ventilů	444
9.4.10.	Odchytky v tepelné kompenzaci u potrubí z plastů	444
9.4.10.1.	Kompenzace horizontálních potrubí svým tvarem	444
9.4.10.2.	Kompenzace horizontálních plastových potrubí pro uložení do korýtek	445
9.4.10.3.	Kompenzace plastových potrubí „pevnou montáží“	446
9.4.11.	Příklady špatného řešení potrubí z hlediska zabránění kompenzace tepelné roztažnosti	446
9.4.11.1.	Umístění pevných bodů vedle sebe	446
9.4.11.2.	Vzpěr potrubí a následné zvlnění potrubí	446
9.4.11.3.	Chybné umístění vlnovcového kompenzátoru na potrubní větví	447
9.5.	Řešení potrubí u hrdel zařízení s omezeným zatížením	447
9.5.1.	Omezení zatížení hrdel výrobcem zařízení či aparátu	447
9.5.1.1.	Ocelová hrdla aparátů	447
9.5.1.2.	Hrdla běžných válcových výměníků	448
9.5.1.3.	Smaltovaná hrdla aparátů	448
9.5.1.4.	Hrdla laminátových nádob	448
9.5.1.5.	Hrdla plastových nádob	448
9.5.2.	Omezení zatížení hrdel technickými normami	449
9.5.2.1.	Omezení zatížení hrdel kotlů	449
9.5.2.2.	Omezení zatížení hrdel parní turbíny	449
9.5.2.3.	Omezení zatížení hrdel čerpadel	449
9.5.2.4.	Omezení zatížení hrdel deskových výměníků	450
9.5.2.5.	Omezení zatížení hrdel ventilů	450
9.5.3.	Řešení potrubí u vodorovných hrdel	450

9.5.3.1.	Potrubí u vodorovných hrdel, pouze podpěrami	450
9.5.3.2.	Potrubí u vodorovných hrdel, pomocí kompenzátorů	451
9.5.4.	Řešení potrubí u svislých horních hrdel	452
9.5.4.1.	Potrubí u svislých horních hrdel, pouze podpěrami	452
9.5.4.2.	Potrubí u svislých horních hrdel, pomocí kompenzátorů	453
9.5.5.	Řešení potrubí u svislých spodních hrdel	453
9.5.5.1.	Potrubí u svislých spodních hrdel, pouze podpěrami	453
9.5.5.2.	Potrubí u svislých spodních hrdel, pomocí kompenzátorů	454
9.5.6.	Příklady špatného řešení potrubí z hlediska přetížení hrdel	454
9.5.6.1.	Velký pohyb hrdla anebo malé dovolené zatížení hrdla	454
9.5.6.2.	Blízká vzdálenost hrdla a pevného bodu	454
9.5.6.3.	Použití vlnovcového kompenzátoru na hrdle v případě velkého tlaku média	455
9.6.	Řešení uložení potrubí při hydraulickém zatížení	455
9.6.1.	Potrubí u volného výtoku	455
9.6.2.	Potrubí okolo pojišťovacího zařízení	456
9.6.3.	Potrubí v případě existence hydraulického rázu	456
9.7.	Řešení potrubí při dynamickém zatěžování	456
9.7.1.	Řešení kmitání potrubí zásahem do tvaru kmitání	456
9.7.2.	Řešení potrubí přeladěním	457
9.7.3.	Řešení potrubí ztlumením	458
10.	Použitá literatura a literatura pro další studium	459
10.1.	Odborná literatura	459
10.2.	Firemní literatura	462
10.3.	Zajímavé internetové adresy	463
	Slovo závěrem	465